

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON BADIY AKADEMIYASI HUZURIDAGI
BADIY TA‘LIM YO‘NALISHLARIDA PEDAGOG VA MUTAXASSIS
KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH HAMDA ULARNING
MALAKASINI OSHIRISH MARKAZI**

“MUZEYSHUNOSLIK (TURLARI BO‘YICHA)” YO‘NALISHI

**“MUZEYSHUNOSLIK FANINI O‘QITISH METODIKASI”
MODULI BO‘YICHA**

O‘ Q U V – U S L U B I Y M A J M U A

Toshkent 2023

**Modulning o‘quv-uslubiy majmuasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligining 2023-yil 25-avgustdagi 391-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan
o‘quv dasturi va o‘quv rejasiga muvofiq ishlab chiqilgan.**

Tuzuvchi: M.Muhamedova – dotsent.

Taqrizchilar: K.Nishanova – dotsent.
J.Axmedov – t.f.f.d (PhD).

*O‘quv dasturi O‘zBA huzuridagi Markaz Ilmiy-metodik Kengashining qarori bilan
tasdiqqa tavsiya qilingan (2023 yil 1-maydagi 2- sonli bayonnoma).*

MUNDARIJA

I. ISHCHI DASTUR	3
II. MODULNI O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTREFAOL TA’LIM METODLARI.	9
III. NAZARIY MATERIALLAR	16
IV. AMALIY MASHG‘ULOT MATERIALLARI.....	16
V. KEYSLAR BANKI.....	31
VI. MUSTAQIL TA’LIM MAVZULARI.....	34
VII. GLOSSARIY	36
VIII. ADABIYOTLAR RO‘YXATI.....	Ошибка! Закладка не определена.

I. ISHCHI DASTUR

Ushbu dastur madaniyat sohasi mutaxassislarining malakalarini oshirishga qaratilgan. Madaniyat sohasi mutaxassislarining malakasini oshirish, bilimlarini davlat talablari va jahon andozalari darajasiga ko'tarish, yangilash islohotlar davrining dolzarb masalalaridan biridir.

Dastur O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentyabrda tasdiqlangan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son, 2019-yil 27-avgustdagi "Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to'g'risida"gi PF-5789-son, 2019-yil 8-oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son va 2020-yil 29-oktyabrdagi "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6097-sonli, 2020-yil 26-maydagi "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PF-6000-sonli Farmonlari hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 28-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasida madaniyat va san'at sohasini innovatsion rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ-3920-son, 2018-yil 19-dekabrdagi "Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish to'g'risida"gi PQ-4068-son, 2020-yil 4-fevraldagi "Milliy raqs san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4584-son, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 23-sentyabrdagi "Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 797 sonli Qarorlarida belgilangan ustuvor vazifalar mazmunidan kelib chiqqan holda tuzilgan bo'lib, u oliy ta'lim muassasalari pedagog kadrlarining kasb mahorati hamda innovatsion kompetentligini rivojlantirish, sohaga oid ilg'or xorijiy tajribalar, yangi bilim va malakalarni o'zlashtirish, shuningdek amaliyotga joriy etish ko'nikmalarini takomillashtirishni maqsad qiladi.

Dastur doirasida berilayotgan mavzular ta'lim sohasi bo'yicha pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish mazmuni, sifati va ularning tayyorgarligiga qo'yiladigan umumiy malaka talablari va o'quv rejalari asosida shakllantirilgan bo'lib, uning mazmuni Kredit modul tizimi va o'quv jarayonini tashkil etish, ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish, ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish, maxsus maqsadlarga yo'naltirilgan ingliz tili, mutaxassislik fanlar negizida ilmiy va amaliy tadqiqotlar, o'quv jarayonini tashkil etishning zamonaviy uslublari bo'yicha so'nggi yutuqlar, pedagogning kreativ kompetentligini rivojlantirish, ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish, masofaviy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish, vebinar, onlayn,

“blended learning”, “flipped classroom” texnologiyalarini amaliyotga keng qo‘llash bo‘yicha tegishli bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan.

Dasturda Muzeylarning yangi turlari va ixtisosliklari. Muzey pedagogikasi. O‘zbekiston Respublikasi “Muzeylar to‘g‘risida”gi Qonuni va qonun osti hujjatlari bilan ishlash. Muzeylar faoliyatiga oid xalqaro me‘yoriy hujjatlar va xartiyalar. Muzeydan tashqari ko‘rgazmalar: funksiya va tipologiya. Ko‘rgazma faoliyatida kompyuter texnologiyalari. Muzey fondlarini elektron hujjatlashtirish. Muzey dizayni. Muzey va reklama hamda xalqaro tajribalar o‘rganiladi.

Modulning maqsadi va vazifalari

Modulning maqsadi: pedagog kadrlarni innovatsion yondoshuvlar asosida o‘kuv-tarbiyaviy jarayonlarni yuksak ilmiy-metodik darajada loyihalashtirish, sohadagi ilg‘or tajribalar, zamonaviy bilim va malakalarni o‘zlashtirish va amaliyotga joriy etishlari uchun zarur bo‘ladigan kasbiy bilim, ko‘nikma va malakalarini takomillashtirish, shuningdek ularning ijodiy faolligini rivojlantirishdan iborat.

Modulning vazifalari:

- “Muzeyshunoslik (turlari bo‘yicha)” yo‘nalishida pedagog kadrlarning kasbiy bilim, ko‘nikma, malakalarini takomillashtirish va rivojlantirish;

-mutaxassislik fanlarini o‘qitish jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va xorijiy tillarni samarali tatbiq etilishini ta‘minlash;

- “Muzeyshunoslik (turlari bo‘yicha)” yo‘nalishida qayta tayyorlash va malaka oshirish jarayonlarini fan va ishlab chiqarishdagi innovatsiyalar bilan o‘zaro integratsiyasini ta‘minlash.

Modul bo‘yicha tinglovchilarning bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalariga qo‘yiladigan talablar

“Muzeyshunoslik fanini o‘qitish metodikasi” modulini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida:

Tinglovchi:

- muzeylarning yangi turlari va ixtisosliklarini;
- muzey pedagogikasini;
- muzeylar faoliyatiga oid xalqaro me‘yoriy hujjatlar va xartiyalarni;
- XXI asr muzeylarining yangi yo‘nalishlarini;
- muzeylarda to‘plash, hujjatlashtirish va interpretatsiya masalalarini;
- ekspozitsiyaning ilmiy, badiiy loyihalarini;

- yodgorlikning tarixiy-madaniy meros obyektidir sifatidagi o‘rni;
- konservatsiya va restavratsiya atamalarining fanga kirib kelishi va yodgorliklarni saqlashdagi muhim ahamiyatini;
- “Chegarasiz ta’mir” tashkiloti faoliyatini;
- yodgorliklarni zamonaviy muzeylashtirish ishlari madaniy va tarixiy yodgorliklarining muhofazasi, metodologiyasi va sotsiologiyasini;
- O‘zbekistonda tarixiy-madaniy yodgorliklarni saqlash va ta’mir qilish tarixini;
- XX asr boshlarida muzeylarda ta’lim-tarbiya tashviqot ishlarining shakllanish tarixini;
- muzey-pedagogik faoliyatining zamonaviy shakllari tasnifini;
- Germaniya, Rossiya, AQSHda muzeyga oid ta’lim faoliyatining paydo bo‘lishi va rivojlanishini;
- muzey ekspozitsiyalarida turli yoshdagi tashrif buyuruvchilar auditoriyasining psixologik-pedagogik ixtisoslashtirish jarayonlarini;
- muzey andragogikasini;
- nutq madaniyati nazariyasining asosiy tushunchasini;
- zamonaviy Nutq madaniyati nazariy va amaliy uslublarni;
- nutq madaniyati va uning meyorlarini;
- muloqot, muomala tushunchalarini;
- san’atning asosiy estetik kategoriyalarini;
- san’at va uning mohiyati, asosiy turlarini;
- estetik munosabat va estetik anglashni;
- san’atning shaxs estetik madaniyatini shakllantirishdagi o‘rni **bilishi** kerak.

Tinglovchi:

- O‘zbekiston Respublikasi “Muzeylar to‘g‘risida”gi Qonuni va qonun osti hujjatlari bilan ishlash;
- muzey to‘plamlarini komplektlash va ekspozitsiyaga qo‘yishning ilmiy prinsipidan amaliyotda foydalanish;
- yodgorliklarni saqlash;
- yodgorlikning muhofazaga olish;
- maktab yoshigacha bo‘lgan bolalar va maktab o‘quvchilari uchun muzey-pedagogik faoliyatining zamonaviy shakllaridan samarali foydalanish;
- Bolalar muzeylari: paydo bo‘lish tarixi, hozirgi kundagi xolatini o‘rganish;
- Amerika bolalar muzeyi tajribasining jahon muzeylarida qo‘llanilishini tahlil etish;
- nutqning uslubiy turlarini qo‘llash;
- nutq mahoratini rivojlantirishning o‘ziga xos ahamiyatini anglash;
- san’at va uning estetik mohiyatini anglash;
- go‘zallik va xunuklik, ulug‘vorlik va tubanlik, fojeaviylik va kulgulilik kabi estetik xususiyatlarning san’atda namoyon bo‘lishini baholay olish;
- san’at turlari va janrlaridan foydalanish **ko‘nikmalariga** ega bo‘lishi lozim.

Tinglovchi:

- ekspozitsiya tuzish metodlarini qo‘llash;

- muzeydan tashqari ko'rgazmalardan foydalanish;
- ko'rgazma faoliyatida kompyuter texnologiyalarini qo'llash;
- muzey fondlarini elektron hujjatlashtirish.
- yodgorliklarning madaniy obyekt pasportini tuzish va ularni qayd etish;
- turli ixtisoslikdagi muzeylarda talabalarga muzey klassifikatsiyasidan kelib chiqqan xolda ekskursiya matni va dasturiy loyixalar tayyorlash.
- muzey-fond ishida va ekspozitsiya faoliyatida axborot texnologiyalarning qo'llash;
- ovozdin foydalanish va nutq texnikasi rivojlantirish.;
- madaniy nutqning kommunikativ sifatlarini o'rganish; .
- o'qituvchining nutq mahorati rivojlantirish;
- badiiy ijodga estetik munosabat tarixini bilish;
- go'zallikni anglash va baholashda estetika tushunchalarining o'rni va rolini tahlil etish **malakalariga** ega bo'lishi lozim.

Tinglovchi:

- ekspozitsiya tuzish metodlaridan samarali foydalanish;
- muzey-pedagogik faoliyatining zamonaviy shakllarini qo'llash;
- O'zbekistonda tarixiy-madaniy yodgorliklarni saqlash va ta'mirlash usullarini takomillashtirish;
- ko'rgazma faoliyatida innovatsion texnologiyalarni joriy etish;
- ekspozitsiyaning ilmiy va badiiy loyihasini yaratish;
- muzey-fond ishida va ekspozitsiya faoliyatida xorijiy tajribalardan foydalanish **kompetensiyalariga** ega bo'lishi lozim.

Modulni tashkil etish va o'tkazish bo'yicha tavsiyalar

“Muzeyshunoslik fanini o'qitish metodikasi” moduli ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar shaklida olib boriladi.

Kursni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi, shuningdek, ma'ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida taqdimot va elektron-didaktik texnologiyalarni;

- o'tkaziladigan amaliy mashg'ulotlarda ustaxonalar, sohaga oid muassasalar va soha mutaxassislarining ijodiy ustaxonalarida tashkil etilishi, badiiy ta'limning muhim ta'lim metodlarini qo'llash nazarda tutiladi.

Modulning oliy ta'limdagi o'rni

Modulni o'zlashtirish orqali tinglovchilar badiiy ta'limning ta'lim va tarbiya jarayonlarini o'rganish, ularni tahlil etish, amalda qo'llash va baholashga doir kasbiy kompetentlikka ega bo'ladilar.

MODUL BO‘YICHA SOATLAR TAQSIMOTI

№	Modul mavzulari	Auditoriya o‘quv yuklamasi			
		Jami	Nazariy	Amaliy mashg‘ulot	Ko‘chma mashg‘ulot
1.	Muzey pedagogikasining metodologiyasi	4	4		
2.	Muzey ishining tashkiliy-huquqiy asoslari	4	4		
3.	Madaniy turizm nazariyasi	2	2		
4.	O‘zbekistonda muzey ishi tarixi	2		2	
5.	Muzeyda fond ishi, ekskursiyashunoslik, muzey ekspozitsiyasini tashkil qilish masalalari	2		2	
	Jami:	14	10	4	0

NAZARIY MASHG‘ULOTLAR MAZMUNI

1-mavzu. Muzey pedagogikasining metodologiyasi (4 soat)

XX asr boshlarida muzeylarda ta’lim-tarbiya tashviqot ishlarining shakllanish tarixi. Muzey-pedagogik faoliyatining zamonaviy shakllari tasnifi. Germaniya, Rossiya, AQSHda muzeyga oid ta’lim faoliyatining paydo bo‘lishi va rivojlanishi. Muzey ekspozitsiyalarida turli yoshdagi tashrif buyuruvchilar auditoriyasining psixologik-pedagogik ixtisoslashtirish jarayonlari. Muzey andragogikasi. Maktab yoshigacha bo‘lgan bolalar va maktab o‘quvchilari uchun muzey-pedagogik faoliyatining zamonaviy shakllari. Bolalar muzeylari: paydo bo‘lish tarixi, hozirgi kundagi xolati.

2-mavzu. Muzey ishining tashkiliy-huquqiy asoslari. (4 soat)

O‘zbekiston Respublikasi “Muzeylar to‘g‘risida”gi Qonuni va qonun osti hujjatlari bilan ishlash. Muzeylar faoliyatiga oid xalqaro me’yoriy hujjatlar va xartiyalar. O‘zbekiston Respublikasi “Muzeylar to‘g‘risida”gi Qonuni va qonun osti hujjatlari bilan ishlash. siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va boshqa sohalarda mamlakatda erishilgan yutuqlarni keng targ‘ib etishga qaratilgan muzey ekspozitsiyalarini tashkil etish. Muzeylar o‘z maqsad va vazifalarini amalga oshirishda davlat tashkilotlari, nodavlat tashkilotlar bilan birgalikda hamkorlik dasturlarini ishlab chiqishi, turli tanlovlar, ko‘rgazmalar tashkil etishi hamda belgilangan tartibda ilmiy-tadqiqot ishlarini olib boorish

3-mavzu. Madaniy turizm nazariyasi

(4 soat)

Yodgorlikning tarixiy-madaniy meros obyekt sifatidagi o'ri. Konservatsiya va restavratsiya atamalarining fanga kirib kelishi va yodgorliklarni saqlashdagi muhim ahamiyati. "Chegarasiz ta'mirlash" tashkiloti faoliyati. Yodgorliklarni zamonaviy muzeylashtirish ishlari madaniy va tarixiy yodgorliklarining muhofazasi, metodologiyasi va sotsiologiyasi. Yodgorliklarni saqlash jarayoni. Yodgorlikning davlat muhofazasiga olinishi. Yodgorliklarning madaniy obyekt pasportini tuzish va ularni qayd etish tizimi. O'zbekistonda tarixiy-madaniy yodgorliklarni saqlash va ta'mirlash tarixi

AMALIY MASHG'ULOTLAR MAZMUNI

1-mavzu. O'zbekistonda muzey ishi tarixi.

(2 soat)

Turkistonda dastlabki muzeylarning shakllanishi. 1917-1990 yillarda muzeylar va muzey ishi. Buxoro, Xiva, Quqon xonliklarida nodir qulyozmalar kolleksiyasi. Toshkentda Turkiston muzeyining tashkil etilishi. Korxonalar, qurilish tashkilotlari, qishloq, jamoa boshqaruv xo'jaliklari qoshida, shahar, tuman, viloyat markazlarida, xalq ta'limi tizimida muzeylar faoliyatining yo'lga qo'yilishi.

3-mavzu. Muzeyda fond ishi, ekskursiyashunoslik, muzey ekspozitsiyasini tashkil qilish masalalari

(2 soat)

Muzey ashyolari va muzey kolleksiyalarini saqlash hamda ommaga namoyish etish talablariga javob beradigan moddiy-texnik bazaning, shu jumladan bino (xona yoki xonalar), zarur ko'rgazma jihozlari, muhofaza vositalari hamda yong'inga qarshi vositalar bilan ishlash ko'nikmalari. Muzeylarning asosiy fondida saqlanayotgan muzey ashyolari, muzey kolleksiyalarining noyobligi, ularning saqlanish holati, muzey binosining amaldagi talablarga mosligi, zamonaviy texnika va fond jihozlari bilan ta'minlanganligi, tashrif buyuruvchilar uchun yaratilgan qulayliklar, ekspozitsiyasining jahon standartlariga javob bera olishi, xalqaro aloqalar yo'lga qo'yilganligi hamda ekspozitsiyalar soni, muzeyga bir yil davomida tashrif buyurganlar soni to'g'risidagi axborotlarni tayyorlash. Muzey toifalari va toifalash tushunchasi. Muzey ashyolari va muzey kolleksiyalarini saqlash. Muzey ashyolari va muzey kolleksiyalarini aniqlash hamda to'plash. Madaniy, ma'rifiy, ilmiy va ta'lim faoliyatini amalga oshirish. Muzey ashyolari va muzey kolleksiyalarini o'rganish. Muzey ashyolari va muzey kolleksiyalarini e'lon qilish

II. MODULNI O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTREFAOL TA’LIM METODLARI.

“Aqliy hujum” metodi

Aqliy hujum usuli

Aqliy hujum (breynstroming - aqlar to‘zoni) – amaliy yoki ilmiy muammolar yechish g‘oyasini javoaviy yuzaga keltirish.

Aqliy hujum va masalani yechish bosqichlari

1. Mustaqil fikrlang xayolingizga kelgan barcha g‘oya, fikrlarni qog‘ozga yozing.
2. Barcha g‘oya va fikrlarni yozing, agar ular takrorlanayotgan bo‘lsa, maxsus belgi qo‘ying.
3. G‘oyalarni baholang.
4. Eng maqbul g‘ova guruh g‘ovasi sifatida shakllantiradi.
5. ...sh

“SWOT-tahlil” metodi.

M...ni tahlil qilish, ta... bilimlarni mustahkamlash, takrorlash, baholashga, mustaqil, tanqidiy fikrlashni, nostandart tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi.

S – (strength)

• kuchli tomonlari

W – (weakness)

• zaif, kuchsiz tomonlari

O – (opportunity)

• imkoniyatlari

T – (threat)

• tўsiqlar

Namuna: Rassom ijodkorlar uchun SWOT tahlilini ushbu jadvalga tushiring.

S	Rassom kim ? Badiiy asar yaratuvchi.	Rassom bu tinmay izlanuvchi ijodkor inson
W	Umumbashariy ahamiyatga ega bo‘lgan rassomlar.	Zamonaviy yunalishda ijod etayotgan taniqli rassom

		A.Nuridinov asarlarida sevgi, oila, sadoqatlik, tarbiya va jamiyatdagi falsafiy tamoyillar asosida ijod etayotgan ijokorlardandir
O	Rassomlar chiziqlar, shakllar, ranglar, tasviriy san'at vositalari yordamida badiy obrazli asar yarata oladigan insonlar. (ichki)	Ular tasviriy san'at vositalardan, chiziqlar, shakllar, tasviriy san'at vositalari bilan tasvir orqali o'z g'oyasini, fikrini bayon eta oladilar.
T	To'siqlar (tashqi)	Rassomlarga erkinlik bo'lmasa chiziqlar, shakllar, tasviriy san'at vositalari bilan o'z asarlarida tasvir orqali bayon eta olmaydilar.

“Baliq skeleti”

Natyurmort kompozitsiyasini “Baliq skeleti” chizmasi Bir qator muammolarni tasvirlash va uni yechish imkonini beradi. Tizimli fikrlash, tuzilmaga keltirish, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. 4

Мисол: “Рассом ижодкорлар” мавзусидаги матн.

Биламиз. Билишни иштаймиз? Билиб олдик. (БББ)

Bilamiz	Bilishni istaymiz	Bilib oldik
1.Rassom yangi g‘oyada asar yaratadigan inson.	1.Xar bir izlanuvchi insonni rassom deb atash mumkinmi?	Ilmiy amaliy izlanishlarni olib boruvchi, yangi usul va vositalarni qo‘llay oladigan insonni rassom deymiz.
2.Rassomlar tasviriy vositalardan, chiziqdar shakllar, vositalarni o‘z asarlarida tasvir orqali bayon eta oladigan insonlar. Ma‘naviy estetik tarbiyalovchi	2.Dunyodagi g‘oyaviy kompozitsilarni tasvirla oladigan rassomlar qatoriga kimlarni kiritsa bo‘ladi.	R.Ahmedov tasvirlagan asarlar hozirgi rassomlar uchun amaliy metodik o‘quv jarayonidagi rivojlanishida foydalanilmoqda.
3.Rassomlar asarida insonnlarni ma‘naviy-ma‘rifiy estetik tarbiyalovchi insonlardir.	3.Rassom bo‘lish uchun nima qilish kerak?	O‘ral Tansiqboyev manzaralarini butun o‘zbekistondagina emas balki yevropa davlatlrida xam maroq bilan tomosha qiladilar.
4.Rassom bu tinmay izlanuvchi inson	4.Ijodiy asarlarni tasvirlashni payoni bormi?	Abdulhaq Abdullayev portret janrida ijod etgan taniqli rassomlardandur.
5.Umumbashariy ahamiyatga ega bo‘lgan rassomlar.	5.Kompyuterda ijodiy asar yaratsa bo‘ladimi ?	Zamonaviy yunalishda ijod etayotgan taniqli rassom A.Nuridinov asarlarida sevgi, oila, sadoqatlik, tarbiya va jamiyatdagi falsafiy tamoyillar asosida ijod etayotgan ijokorlardandir.
6.O‘zbekistonlik rassomlar	O‘zbekistonda taniqli metodik qo‘llanmalar, uslubiy qo‘llanmalar ustida ishlab kelayotgan taniqli rassom va pedagoglardan kimlarni bilasiz?	O‘zbekistonda taniqli metodik qo‘llanmalar, uslubiy qo‘llanmalar ustida ishlab kelayotgan taniqli rassom va pedagoglardan: B.Boymetov,M.Nabiyev, O.Egamov, R.Xudayberganov, R.Djalilova

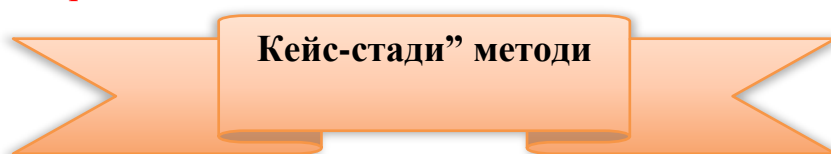
Интерьерда натюрмортни акс этириш

xonani ichki ko‘rinishini perespektivada aks etiriladi. Tasviriy san’at janrlaridan: natyurmort, portret, tarixiy, maishi animal ko‘rinishlarda fon vazifasini o‘taydi.

Intererda uyni eshik derazalarning shakli, hajmi, devor va shift, polni bezagi va uy jihozlarining bezagi tasviri orqali qaysi davrga mansubligini bilib olishimiz mumkin. Interer - ichki me‘moriy muxit xolati orqali xonadon sohibasining didi haqida yoki zavod sexning jihozlanishiga qarab ilmiy, taraqqiyot holati haqida xulosa chiqarish mumkin. Intererda natyurmortni perespektivada aks etirish, tasvirlash jarayonlari ko‘rsatilgan.

Interer, kompozitsiyasi mavzusidatasviriy san’at o‘qitishning zamonaviy texnologiyasini qo‘llash.

«**Keys-stadi**» - inglizcha so‘z bo‘lib, («case» – aniq vaziyat, hodisa, «stadi» – o‘rganmoq, tahlil qilmoq) aniq vaziyatlarni o‘rganish, tahlil qilish asosida o‘qitishni amalga oshirishga qaratilgan metod hisoblanadi. Mazkur metod dastlab 1921 yil Garvard universitetida amaliy vaziyatlardan iqtisodiy boshqaruv fanlarini o‘rganishda foydalanish tartibida qo‘llanilgan. Keysda ochiq axborotlardan yoki aniq voqea-hodisadan vaziyat sifatida tahlil uchun foydalanish mumkin. Keys harakatlari o‘z ichiga quyidagilarni qamrab oladi: Kim? (Who), Qachon? (When), Qayerda? (Where), Nima uchun? (Why), Qanday? Qanaqa? (How), Nima-natija? (What).

“Keys metodi” ni amalga oshirish bosqichlari

Ish bosqichlari	Faoliyat shakli va mazmuni
1-bosqich: Keys va uning axborot ta‘minoti bilan tanishtirish	✓ yakka tartibdagi audio-vizual ish; ✓ keys bilan tanishish(matnli, audio yoki media shaklda); ✓ axborotni umumlashtirish; ✓ axborot tahlili; ✓ muammolarni aniqlash
2-bosqich: Keysni aniqlashtirish va o‘quv topshirig‘ni belgilash	✓ individual va guruhda ishlash; ✓ muammolarni dolzarblik iyerarxiyasini aniqlash; ✓ asosiy muammoli vaziyatni belgilash
3-bosqich: Keysdagi asosiy muammoni tahlil etish orqali o‘quv topshirig‘ining yechimini izlash, hal etish yo‘llarini ishlab chiqish	✓ individual va guruhda ishlash; ✓ muqobil yechim yo‘llarini ishlab chiqish; ✓ har bir yechimning imkoniyatlari va to‘siqlarni tahlil qilish; ✓ muqobil yechimlarni tanlash

4-bosqich: Keys yechimini yechimini shakllantirish va asoslash, taqdimot.	✓ yakka va guruhda ishlash; ✓ muqobil variantlarni amalda qo‘llash imkoniyatlarini asoslash; ✓ ijodiy-loyiha taqdimotini tayyorlash; ✓ yakuniy xulosa va vaziyat yechimining amaliy aspektlarini yoritish

“Insert” metodi.

Metodning maqsadi: Mazkur metod tinglovchilarda yangi axborotlar tizimini qabul qilish va bilimlarni o‘zlashtirilishini yengillashtirish maqsadida qo‘llaniladi, shuningdek, bu metod tinglovchilar uchun xotira mashqi vazifasini ham o‘taydi.

Metodni amalga oshirish tartibi:

- o‘qituvchi mashg‘ulotga qadar mavzuning asosiy tushunchalari mazmuni yoritilgan input-matnni tarqatma yoki taqdimot ko‘rinishida tayyorlaydi;
- “Tasviriy san’at” bo‘yicha yangi mavzu mohiyatini yorituvchi matn ta’lim oluvchilarga tarqatiladi yoki taqdimot ko‘rinishida namoyish etiladi;
- ta’lim oluvchilar individual tarzda matn bilan tanishib chiqib, rangtasvir bo‘yicha o‘z shaxsiy qarashlarini maxsus belgilar orqali ifodalaydilar. Matn bilan ishlashda tinglovchilar yoki qatnashchilarga quyidagi maxsus belgilardan foydalanish tavsiya etiladi:

Belgilar	1-matn	2-matn	3-matn
“V” – tanish ma’lumot.			
“?” – mazkur ma’lumotni tushunmadim, izoh kerak.			
“+” bu ma’lumot men uchun yangilik.			
“– ” bu fikr yoki mazkur ma’lumotga qarshiman?			

Belgilangan vaqt yakunlangach, ta’lim oluvchilar uchun notanish va tushunarsiz bo‘lgan ma’lumotlar professor - o‘qituvchi tomonidan tahlil qilinib, izohlanadi, ularning mohiyati to‘liq yoritiladi. Savollarga javob beriladi va mashg‘ulot yakunlanadi.

“Brifing” - (ing. Briefing - qisqa) Rangtasvir bo‘yicha biror – bir masala yoki savolning muhokamasiga bag‘ishlangan qisqa press - konferensiya.

O‘tkazish bosqichlari:

1. Тақдимот қисми.

2. Муҳокама жараёни
(савол-жавоблар асосида).

Brifing turlarini o‘tkazish mumkin. Shuningdek, biror bir asar chizmasidan oldin bir shakl sifatida oldin chizilgan bir asar masalan: “Monaliza” portretini olaylik tinglovchilar bilan birga shu asar qachon va kim tomonidan yaratilganligi muhokama qilinadi va boshqa rassomlarni chizgan portretitahlil qilinadi. Talabalar yoki tinglovchilar tomonidan yaratilgan yangi asar taqdimoti o‘tkaziladi.

“Portfolio” metodi.

“Portfolio” – (ital. Portfolio - portfel, ingl. hujjatlar uchun papka) ta’limiy va kasbiy faoliyat natijalarini autentik baholashga xizmat qiluvchi zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan hisoblanadi. Portfolio mutaxassisning saralangan o‘quv - metodik ishlari, kasbiy yutuqlari yig‘indisi sifatida aks etadi. Jumladan, har bir tinglovchilarning modul yuzasidan o‘zlashtirish natijasini elektron portfoliolar orqali tekshirish mumkin bo‘ladi. Oliy ta’lim muassasalarida portfolioning quyidagi turlari mavjud:

Faoliyat turi	Ish shakli	
	Individual	Guruhiy
Ta'limiy faoliyat	Talabalar portfoliosi, bitiruvchi, doktorant, tinglovchi portfoliosi va boshq.	Talabalar guruhi, tinglovchilar guruhi portfoliosi va boshq.
Pedagogik faoliyat	O'qituvchi portfoliosi, rahbar xodim portfoliosi	Kafedra, fakultet, markaz, OTM portfoliosi va boshq.

Har bir tinglovchi kurs mobaynida o'zining shaxsiy portfoliosini kiritib boradilar.

III. NAZARIY MATERIALLAR

1-mavzu. Muzey pedagogikasining metodologiyasi

(4 soat)

Muzeylarning ommaviy-goyaviy, ta'limiy ishi kommunikatsiyasining muhim elementini tashkil qilgan holda, kamolotga etgan, ijtimoiy faol shaxsni shakllantirishga, uni g'oyaviy, ahloqiy, estetik tarbiyalashga, bilimdonligini, axborotliligini chuqurlashtirishga yunaltilgan. Muzey Kommunikatsiyasining ekspozitsiya vistavka va boshqa ko'plab shakllaridan foydalangan holda muzeylar aholining turli ijtimoiy, kasbiy, turli yoshdagi kategoriyalariga ta'sir ko'rsatadi. Ommaviy ish doirasi muzey faoliyatining boshqa yo'nalishlari bilan yaqindan alokadorlik asosida ko'rib chiqilmog'i lozim. Muzeylarning goyaviy-tarbiyaviy, ta'limiy ishi, ilmiylik, xayot bilan alokadorlik kabm printsiplarga tayanadi. Muzeylar milliy istiklol mafkurasini xalkimiz kalbiga va ongiga singdirishda, milliy uzligimizni anglashda, ijtimoiy faollikni urgatishda, komil insonni tarbiyalashda juda katta axamiyatga ega. Tarixiy profildagi Muzeylarning tarbiyaviy potentsialini o'ziga xos xususiyatlari asosida xalkning kup kirali tarixini aks ettiruvchi bevosita guvoxliklar, asl Yodgorliklardan foydalanish yotadi. Predmetlilik printsipi, nafakat t arixiy bilimlar targibotining o'ziga xosligini ta'minlaydi, balki yukori darajadagi isbotlilik, ta'sirchanlik va tabiiyki "tarix bilan tarbiyalash" ning faoligin ta'minlaydi. Muzeylar targibotga kuyilayotgan zamonaviy talablarga amal kilib bilimlarni yana da ishonchlirok, imkon kadam kuogazmali va xotirada mustaxkam qoladigan etib etkazishga intiladilar. Muzey pedagogikasi Zamonaviy jamiyat muzeyning goyaviy-tarbiyaviy va ta'limiy imkoniyatlaridan mumkin kadam samarali foydalanishdan manfaatdordir. Muzey fa oliyatining bu yknalishi nazariy va ilmiy-metodik asoslash zaruriyati yangi maxsus ilmiy fan - muzey pedagogikasining vujudga kelishini belgilaydi. Muzeyning pedagogik ta'sirini mazmuni, metodlari va shakllari, axolining turli kategoriyalarga ta'sirining xususiyatlari, shuningdek, muzeyni madaniy muassasalar tizimidagio'rnini belgilash bilan boglik muammolar muzey pedagogikasining predieti xisoblanadi. SHuning munosabati bilan muzey pedagogikasi tomonidan:

- muzey pedagogik jarayonning konuniyatlari va ularda n amaliyotda foydalanish, pedagogik raxbarlik darajasini ustirish imkoniyatlari urganiladi.

- Muzeylarning muzey auditoriyasining turli ijtimoiy va yosh guruxlarga pedagogik ta'sirining xususiyatlari aniqlanadi

- Turli profildagi, tipdagi, turdagi muzeylar goyaviy-tarbiyaviy, ta'limiy faoliyati tajribalari umumlashtiriladi va shu asosda ilmiy metodik kursatmalar ishlab chikiladi va takomillashtiriladi.

- Muzeylarning boshqa pedagogik muassasalar bilan xamkorlikdagi ishining yanada samarali shakl va metodlari aniqlanadi.

Muzeylarning pedagogik imkoniyatlarini amalga oshirilishning rivojlanishi prognoz kilinadi. Muzey pedagogikasi tomonidan xal etiladigan masalalar katoirga ijodiy kobiliyatlarini rivojlantirish, faol xayotiy pozitsiyani ishlab chiqish kabi-shaxs shakllanishining turli jarayonlarini faollashtirish xam kirad i. Muzeyda pedagogik tadbirlarni tashkil etish, ularni boshqarish, yangi shakllarni aniqlash va joriy qilish tomoshabinlarni kizikishlarini, muzey axborotini uzlashtirishini o`rganishga tayanadi Muzey pedagogikasi yoshlarga aloxida e`tibor beradi. Maktab yoshidagi va maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash istikbollidir. Ishchilar va kishlok axolini muzeylarga jalb etish bugungi kundagi eng dolzarb muammolardan xisoblanadi. Muzey pedagoglari va pedagogik tarkibni tayyorlash va malakasini oshirish muzey pedagogikasining asosiy vazifalaridan biridir. Mazkur fanning ilmiy va amaliy yutuklaridan Oliy ukuv yurtlarida muzeyshunoslarni tayyorlashda, muzey xodimlarini malakasini oshirish institutlari va kurslarida, nazariy va amaliy mashgulotlar dasturini ishlab chiqish va uikazishda foydalaniladi. Muzey pedagogikasi tomonidan ishlab chikiladigan maslalar doirasiga goyaviy - tarbiyaviy, ta`limiy faoliyatni tashkil etish va rivojlantirishni tashkil etis h va tejalagtirish metodikasi va amaliyoti xam kiradi. Muzeylarning goyaviy-tarbiyaviy, ta`limiy ishlarning turlari va shakllari Muzey faoliyatining bu yo`nalishi pedagogik faoliyatning bir kismi xisoblanadi va uning oldiga doimo yangi talablar kuyiladi, yanada keng imkoniyatlar ochiladi. Uning fazifalari, shakl va metodlari turli-tumandir. Ekskursiya ishi. Asosiy tushunchalar: "Ekskursiya", "Ekskursiya metodi", "Ekskursovod". Ekskursiya deb muzey va muzey tashkarisidagi ob`ektlarni bilish va tarbiyaviy maqsadlarda mutaxassis-ekskursovod raxbarligida belgilangan mavzu va yo`nalish buyicha jamoaviy tomosha qilishdir. Bu ta`rifga ikki uzaro boglik tushuncha kiradi: ekskursiya muzeyni yoki muzeydan tashkari ob`ektzni kurgani kelgan odamlar guruxi va ekskursiya ilmiy pedagogik mexnat turi, u muzey ekspozitsiyasini, vistavka, ob`ektzni namoyish qilish tizimini ishlab chiqish va amalga oshirishdan iborat bo`ladi.

2-mavzu. Muzey ishining tashkiliy-huquqiy asoslari

(4 soat)

O`zbekistonda muzeylarni yangi tarixi 1992-yildan boshlandi va shu yilning o`zida juda ko`plab yangi muzeylar tashkil etildi masalan buyuk o`zbek shoirlaridan biri Boborahim Mashrabning muzeyi Namanganda tashkil etildi, yana Xorazmda hofiz Hojixon Boltaboyev nomi bilan ataluvchi maqomchilar muzeyi, Urganch shahrida „Xorazm amaliy sanati va tarixi“ muzeyi, Buxoroda „Temirchlik muzeyi“, Samarqand viloyatida xalq kuychisi (baxshisi) Islom shoir Nazar o`glining uy muzeyi tashkil etildi.

Keyinchalik 1993-yilda ham bir nechta muzeylar o`z ishlarini yo`lga qo`ydilar, ular orasida Toshkentda ochilgan O`zbekistondagi birinchi huquqshunos olim ayol Xadicha Sulaymonova muzeyi, mashhur raqqosa Mukkarramaxonim

Turg'unboeva muzeyi, mashxur cho'pon, mehnat qahramoni Jonboy Bashmanov muzeyi Navoiyning Tomdi tumanida tashkil etildi. 1994-yilda xalq rassomi Muhiddin Rahimov muzeyi, 1996-yilda juda katta ahamiyatga ega bo'lgan O'zbekiston gidrometeorologiya muzeyi, Salim Hamidovning uy muzeyi 1997-yilda tashkil etildi.

E'tiborga loyiq voqealardan biri 1996-yil 1-sentabrda Osiyoda yagona bo'lgan Olimpiya shon shuhrati muzeyi ochilishi bo'ldi, bu muzey O'zbekistonlik sportchilarning jahon miqyosida erishgan yutuqlari va ishtiroklari haqida ko'plab malumotlar beradi. O'zbekistonda muzeylar rivojiga 1998-yil 12-yanvarda qabul qilingan „Muzeylar faoliyatini tubdan yaxshilash va takomillashtirish to'g'risidagi“ qonun juda katta ahamiyatga ega bo'ldi, shundan keyin muzeylar davlat muhofazasiga olindi va muzeylarni yanada rivojlantirish haqida dastur ishlab chiqildi va ular davlat budjeti tomonidan qo'llab quvvatlandi. 1998-yilda O'zbekmuzey tashkiloti tashkil etildi va 1999-yilda muzeylar hayotidan xabar beruvchi Moziydan sado jurnali tashkil etildi. Bu jurnal uch tilda O'zbek, Rus va ingliz tilida chop etila boshlandi.

1999-yilda O'zbekistonda davlat tasarrufidagi muzeylar soni 81 taga yetdi, ulardan 15 tasi tarix muzeyi, o'lkashunoslik muzeylari soni 23 tani va 10 ta badiiy muzeylar, 20 ta memorial, 8 ta adabiyot, 4 ta tibbiyot muzeylarini tashkil etildi. O'zbekistondagi 10 ta yirik shahar tarixiy shaharlar ro'yxatga olingan hisoblanadi masalan: Buxoro, Samarqand, Xorazm, Qo'qon va boshqalar. Ayniqsa Samarqand juda ham tarixiy obidalarga boy shahar hisoblanib har yili juda ko'p xorijiy mehmonlar tashrif buyuradi. Hozirda O'zbekiston madaniyat vazirligi tasarrufidagi muzeylar 1.350 ming eksponatga ega.

Har bir davlat taraqqiyot sari odimlar ekan, doimo tarixga nazar tashlab, mavjud urf-odatlar, an'analar hamda qadimiy yodgorliklarni o'rganishga va saqlashga intilishi tabiiy hol. Bu borada esa muzeylarning o'rni beqiyos. Chunki ular o'tmishdan kelgan madaniyat, ma'rifat, tabiat yodgorliklarining yaxlit tizimga solingan yig'indisi bo'lib, amaldagi tartiblarga muvofiq saqlanadi va namoyish qilinadi. 1977 yildan buyon dunyoda an'anaviy tarzda 18-may Xalqaro muzeylar kuni sifatida nishonlanib kelinmoqda. Joriy 2018 yilgi Xalqaro muzeylar kuni «Muzeylarda zamonaviy texnologiyalar: muzey va ko'rgazmalar uchun innovatsion yechimlar» shiori ostida o'tkazilmoqda. Mustaqillik yillarida Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov tashabbusi bilan tarixiy merosimizni o'zida saqlovchi muassasa hisoblangan muzeylar rivojiga alohida e'tibor qaratildi. Mazkur sohaning tashkiliy-huquqiy asoslari yaratildi.

Mustaqillikning ilk kunlaridanoq, Islom Karimov yurtimiz tarixini, ko'p yillik merosini o'zida mujassam etgan muzeylarni tashkil etish bo'yicha bir qator amaliy ishlarni amalga oshirdilar. Jumladan, 1994 yilda "O'zbekiston tarixi davlat muzeyini tashkil etish to'g'risida"gi Vazirlar Mahkamasining qaroriga asosan O'zbekiston tarixi davlat muzeyi tashkil etildi. Natijada yurtimiz tarixini o'zida to'liq aks

ettiruvchi 3 mingdan ortiq asori atiqalar va noyob eksponatlarga ega muzey tashkil topdi.

Yurtimiz tarixida o‘chmas iz qoldirgan tarixiy shaxslarimiz nomini tiklash va ularning boy moddiy-madaniy merosni yosh avlodga yetkazib berish borasida samarali ishlar amalga oshirildi. Jumladan, 1996 yil 18 oktabrda buyuk sohibqiron Amir Temur tavalludining 660 yilligi munosabati bilan yurtimizda yangi bir muzey - Temuriylar tarixi davlat muzeyi o‘z faoliyatini boshladi. Islom Karimov mazkur muzeyning ochilish marosimida ushbu muzeyga nisbatan shunday ta’rif bergan edilar: "Temuriylar tarixi davlat muzeyi sohibqiron shaxsiyatiga nisbatan yurtimizda tarixiy adolat tantana qilganining yana bir amaliy isbotidir. Aytish mumkinki, Amir Temur hiyoboni go‘zal bir uzuk bo‘lsa, bu muzey shu uzukning yoqut ko‘zidir. Muzeyni ziyorat qilgan har bir inson mening so‘zlarim shoirona tashbeh yoki mubolag‘a emasligiga ishonch hosil qiladi. Bu muzeyda bizning o‘tmishimiz ham, bugungi kunimiz va buyuk istiqbolimiz ham bamisoli ko‘zguda aks etgandek namoyon bo‘ladi". 1997 yilda O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov tashabbusi bilan o‘zining salohiyati hamda badiiy ijod sohasida mutaxassis kadrlarni yetkazib beruvchi Markaziy Osiyoda yagona bo‘lgan oliy ta’lim muassasasi Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti tashkil etilib, Institut qoshida esa ilk bor muzeyshunos mutaxassis kadrlarni tayyorlashni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ygan yo‘nalish ochildi. Bu albatta, O‘zbekiston tarixida muzeyshunoslikning fan sifatida rivojlanishi uchun qo‘yilgan tamal toshi bo‘ldi desak, mubolag‘a bo‘lmaydi. O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 1998 yil 12 yanvardagi "Muzeylar faoliyatini tubdan yaxshilash va takomillashtirish to‘g‘risidagi" Farmoniga muvofiq Respublikamizdagi Madaniyat ishlari vazirligi, boshqa vazirlik va idoralarga tegishli barcha turdagi mavjud muzeylar faoliyatini muvofiqlashtirish, ko‘llab-quvvatlash va ularga zarur ilmiy-uslubiy yordam ko‘rsatishni ta‘minlash maqsadida Madaniyat ishlari vazirligi qoshidagi Muzeylarni qo‘llab-quvvatlash respublika "O‘zbekmuzey" jamg‘armasi tashkil qilindi. Mazkur farmonga muvofiq mamlakatimiz aholisining muzeyshunoslik madaniyatini oshirish, ularni merosimiz va qadriyatlarimizdan xabardor qilib borish hamda mutaxassislar, muzey xodimlarining muzeyshunoslik sohasidagi ilmiy ishlarini chop etish, bu sohadagi yutuqlarni targ‘ib qilish, muzey xodimlarining kasbiy malakasini oshirish maqsadida uch oyda bir marta o‘zbek, ingliz va rus tillarida chop etiladigan ilmiy-amaliy, ma’naviy ma’rifiy, rangli "Moziydan sado" jurnali ta’sis etilgan.

Bundan tashqari, O‘zbekiston hududida qadimdan shakllangan muzeylar tizimini yanada takomillashtirish, ularning xalqning ma’naviy axloqiy kamolotida tutgan o‘rnini oshirish, muzey fondlarida saqlanib kelinayotgan xalqimiz boy tarixini, mustaqilligimiz odimlarini aks ettiruvchi noyob, nodir eksponatlarni avaylab asrash, o‘rganish, boyitib borish, dunyoga olib chiqish va targ‘ib qilish, ulardan xalqimiz ongida milliy g‘urur va iftixor, istiqloq va Vatanga sadoqat

tuyg'ularini kuchaytirish yo'lida keng foydalanish, muzeylarni zamon talablariga javob bera oladigan yuqori malakali mutaxassislar bilan ta'minlash, moddiy-texnika bazasini mustahkamlab, jahon muzeyshunosligi tajribalarini ko'llashga zarur shart-sharoitlar yaratishga doir chora-tadbirlar amalga oshirildi.¹⁵

Tabiiyki, tarix muzeylari xalq o'tmishi va xotirasining ifodasi hisoblanadi. Istiqlool yillarida tashkil topgan yana bir tarixiy muzey bu - "Qatag'on qurbonlari xotirasi" muzeyidir. 1999 yili Islom Karimov tashabbusi bilan mamlakatimizda qatag'on qurbonlari xotirasini abadiylashtirish va "Shahidlar xotirasi" yodgorlik majmuasini barpo etishga qaror qilindi va bu borada ulkan ishlar amalga oshirildi. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 1999 yil 12 maydagi farmoniga ko'ra, mustamlakachilik davri qurbonlari xotirasini abadiylashtirish komissiyasi tuzilib, Toshkentning Yunusobod tumanida "Shahidlar xotirasi" yodgorlik majmuasi barpo etildi. 2000 yil 12 may kuni "Shahidlar xotirasi" yodgorlik majmuasining tantanali ochilishi mamlakatimiz va xalqimizning ijtimoiy, madaniy va ma'naviy hayotida ulkan voqea bo'ldi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 5 martdagi "Muzeylar faoliyatini qo'llab-quvvatlash masalalari to'g'risida"gi 98-sonli hamda 1999 yil 27 dekabrda "Termiz shahrining 2500 yilligini nishonlashga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazish to'g'risida"gi 545-sonli qarorlari asosida o'z faoliyatini 2001 yilda boshlagan Termiz arxeologiya muzeyi tashkil topdi. 2008 yil 12 sentabrda qabul qilingan "Muzeylar to'g'risida"gi Qonuni O'zbekiston hududida qadimdan shakllangan muzeylar tizimini yanada takomillashtirish, ularning xalqimiz ma'naviy-axloqiy kamolotida tutgan o'rnini oshirish, muzey fondlarida saqlanib kelayotgan xalqimizning boy tarixini o'rganish, avaylab asrash, boyitib borish, dunyoga olib chiqish va targ'ib qilish imkonini yaratib berdi.

2009 yilda Toshkentda aloqa tarixi muzeyi ish boshlagan bo'lsa, 2015 yilda esa mintaqadagi ilk bor Politexnika muzeyi ochildi. Bu boradagi ishlar tizimli davom ettirilib, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017 yil 25 yanvardagi "O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimovning xotirasini abadiylashtirish to'g'risida"gi qaroriga muvofiq O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov ko'p yillar davomida faoliyat olib borgan Toshkent shahridagi Oqsaroy qarorgohini muzeylashtirish ishlari davom etmoqda. Davlatimiz rahbarining 2017 yil 15 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi hamda "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirish va takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to'g'risida" gi qarori muzeylar faoliyatini takomillashtirish va moddiy-texnik bazasini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.¹⁶ Shu jumladan Namangan viloyat hokimligining bevosita rahbarligi ostida viloyatning "Ikkinchi jahon urushi"ga, "Qatag'on qurbonlarini yod etish"ga oid yo'nalishlarni o'rganish, urush ishtirokchilarining hayot yo'lini jangovor ishlarini umumlashtirish, tiklash bo'yicha keng ko'lamli, xayrli ishlar amalga oshirilib

kelinmoqda. Bunda ayniqsa viloyat “Xotira va qadrlash uyi” ilmiy xodimlari O‘zbekiston Respublikasi “Kamolot” yoshlar ijtimoiy harakati viloyat kengashi bilan hamkorlikda olib borayotgan ishlari diqqatga sazovordir. Vatan tarixi, xotirasi aynan muzeylarda aks etadi. Respublikamizda faoliyat olib borayotgan 80 dan ortiq davlat muzeylari turli toifalarda va turli yo‘nalishlarda bo‘lib, bugungi kunda xalqimiz va turli mamlakatlardan tashrif buyurgan ziyoratchilarning ham ma‘naviy, ham ma‘rifiy jihatdan ongini, ruhiyatini boyitishda muhim amaliyot kasb etmoqda. Muzeylar faoliyatini takomillashtirish ichki va tashqi turizmning rivojlanishiga olib keladi. Mamlakatimiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasida turizmni rivojlantirish borasidagi quyidagi fikrlarni bildirib o‘tdilar: “Hozirgi kunda milliy iqtisodiyotga yuqori daromad keltiradigan istiqbolli tarmoqlardan biri – bu turizmdir. O‘zbekiston turizm sohasida ulkan salohiyatga ega bo‘lgan davlat hisoblanadi. Yurtimizda 7 ming 300 dan ortiq madaniy meros obyektlari mavjud va ularning aksariyati YuNESKO ro‘yxatiga kiritilgan. Samarqand, Buxoro, Toshkent shaharlaridagi muqaddas qadamjolar va yodgorliklarni ziyorat qilishdan iborat bo‘lgan “kichik haj” dasturini rivojlantirish va jadallashtirish zarur. Ichki turizm sohasidagi katta imkoniyatlarni ham to‘liq ishga solish lozim”.

Zamonaviy iqtisodiyotning yangi va istiqbolli bo‘g‘ini turizm hisoblanadi. So‘nggi paytlarda mamlakatimizda turizmni rivojlantirish orqali yurtimiz iqtisodiyotini yuqori bosqichlarga ko‘tarish davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi. Ayniqsa, buyuk va navqiron o‘tmishimiz, tariximizni namoyon etuvchi ochiq osmon ostidagi muzey shahar deb nom qozongan tarixiy shaharlarga sayohatlar uyushtirish ommaviy harakatga aylanmoqda. Bu borada «Ochiq osmon ostidagi muzey» deya e‘tirof etilgan qadimiy shaharlarimiz Samarqand, Buxoro va Xivada ham qator ishlar amalga oshirilmoqda.

2017–2021 yillarda O‘zbekistonni rivojlantirishning besh ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha harakatlar strategiyasi, jumladan, «Faol tadbirkorlik, innovatsion g‘oyalar va texnologiyalarni qo‘llab-quvvatlash yili» Davlat dasturida ham turizmni rivojlantirish bo‘yicha asosiy vazifalar belgilab olingan: mahalliy aholining mamlakat bo‘ylab sayohatlarini rag‘batlantirish, sayyohlar uchun qulay infratuzilma yaratish, hududlarning sayyohlik salohiyatini keng targ‘ib qilish orqali ichki turizmni tizimli rivojlantirish; xorijiy sayyohlarning tashrifi uchun keng sharoitlar yaratish, ularning sayohat dasturlarini mazmunan boyitish va ko‘rsatiladigan xizmatlar turlarini kengaytirish hisobiga turizmni jadal rivojlantirish; mamlakatimizdagi moddiy madaniy meros obyektlarida va ular atrofidagi obyektlarda tegishli infratuzilmani shakllantirish, amalga oshiriladigan diniy marosimlar uchun tegishli sharoitlarni yaratish orqali ziyorat turizmini sohaning istiqbolli yo‘nalishi sifatida rivojlantirish.

3-mavzu. Madaniy turizm nazariyasi

(2 soat)

Hech kimga sir emaski, O‘zbekiston o‘zining boy madaniy va tarixiy merosi, betakror me‘morchiligi va san‘atiga ega. Toshkent, Samarqand, Buxoro, Shahrisabz, Xiva, Urganch, Termiz, Qoraqalpog‘istonning qadimiy tarixiy obidalari O‘zbekistondagi tarixiy va ma‘rifiy turizmning asosiy poydevori hisoblanadi.

Bilish turizm

Bizning mamlakatimizda 7000 dan ortiq madaniy meros obyekti mavjudligini va bularning aksariyati YUNESKONing Butunjahon merosi ro‘yxatiga kiritilganligini bilganmisiz? Samarqand, Buxoro, Shahrisabz va Xivaning tarixiy markazlari – bu O‘zbekistonning jahon sayyohlik bozoridagi ulkan salohiyatidan dalolat beradi.

O‘zining noyob arxitekturasi, madaniy merosi yodgorliklari, qadimiy do‘konlar va hunarmandlar ustaxonalarini o‘ziga jalb etadigan mamlakatimizning eng qadimiy shaharlariga sayohat, shubhasiz, har bir sayohatchini yorqin va unutilmas taassurotlar bilan qoldiradi.

Muzeylar

O‘zbekistonning ko‘p asrlik tarixini his qilish va yangi madaniyatni kashf etishning eng yaxshi usullaridan biri bu mamlakatimizning barcha mintaqalarida joylashgan turli xil muzeylarga tashrif buyurishdir.

Mamlakatimizda 400 dan ortiq turli xil muzeylar mavjud bo‘lib, shulardan 155 tasi davlatga tegishli. Ularning asosiy yo‘nalishi – tarix, o‘lkashunoslik, tasviriy va amaliy san‘at, shuningdek taniqli madaniyat va san‘at arboblarning memorial uy-muzeylari. Mamlakatdagi eng taniqli, yirik va ahamiyatli muzeylar qatoriga O‘zbekiston tarixi davlat muzeyi, O‘zbekiston davlat san‘at muzeyi, Temuriylar tarixi davlat muzeyi, O‘zbekiston davlat amaliy san‘at muzeyi, I.V. Savitskiy nomidagi Qoraqalpog‘iston Respublikasi Davlat san‘at muzeyi, O‘zbekiston davlat tabiat muzeyi va boshqalarni kiritish mumkin.

IV. AMALIY MASHG‘ULOT MATERIALLARI

1-mavzu. O‘zbekistonda muzey ishi tarixi

(2 soat)

O‘zbekiston va umuman Turkistonning ko‘pdan ko‘p yodgorliklari olimlarni qiziqtirib kelayotgan edi. R.I.Lerx, N.I.Veselovskiy, Jukovskiy, Zimin, Ostroumov, Smirnovlar to‘plagan ma‘lumotlar O‘zbekistonning qadimiy yodgorliklarini hisobga olib ularni tekshirish, ta‘riflash, ilmiy muassasalari, imperator ilmiy muassasalari, arxeologik komissiya, rus arxeologiya komissiyasi, rus arxeologiya jamiyatining SHarq bo‘limi, shuningdek 1903 yil aprelda tashkil qilingan O‘rta va SHarqiy Osiyo tarixiy arxeologiya va etnografiya jamiyatlarining qimmatbaho materiallaridan tashkil topgan.

Stolyarov, Trofimov, Terentev, Komarovlar to'plagan kolleksiya materiallari muzeyning asosiy fondini tashkil etadi.

Muzeyni tashkil etishda Fedchenko faol ishtirok etgan. U tabiiy antropologiya va etnografiyaga oid materiallar to'plagan. Bu materiallar dastlabki eksponat sifatida muzeyga quyilgan. Bundan tashqari, birinchi mahalliy arxeolog Akram polvon Asqarovning xizmatlari katta bo'lgan. Muzeyning ochilishi va uning faoliyati o'lkaning madaniy hayotida muhim voqea bo'ldi. Muzey eksponatlari xalqaro ko'rgazmalarda namoyish qilindi. Unda tuzilgan katalog o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q.

Asrimizning boshlarida, ya'ni 20-yillardan keyin bu muzey xaqiqiy ilmiy va madaniy-ma'rifiy muassasa bo'lib qoldi.

Hozir muzeyda 40 mingdan ortiq arxeologiyaga oid eksponatlar, 44 ming qadimgi pul nusxalari, 10 mingdan ortiq turli xil etnografiyaga oid buyumlar, 2 mingdan ortiq noyob yodgorlik buyumlari mavjud. Muzey fondidagi materiallar orasida Respublikalar – Tojikiston, Turkiston, Qirg'izistonga taalluqli ma'lumotlar ham ko'p.

Muzeyda asosan, materiallarning asl nusxalari, shuningdek maketlar, badiiy va grafik tasvirlar, chizmalar, diagrammalar, rasmlar qo'yilgan. Eksponatlar asosida noyob narsalar ko'p.

Muzey 1967 yilda XIX asrning me'morchilik yodgorligi bo'lgan binoga ko'chdi. Bu binoda Butun Rossiya Markaziy qumitasi va Turkkomissiya ishlagan edi. Bu binoda 45 ta zal bo'lib, ularda 7 mingdan ortiq eksponat joylashgan.

Respublikamiz hududida 3 turdagi muzeylar mavjud bo'lib, birinchisiga ilmiy tadqiqot va madaniy-ma'rifiy ishlarni olib boradigan muzeylar kiradi. Ular bir vaqtning o'zida ilmiy-tadqiqot va madaniy-ma'rifiy hamda ta'lim-tarbiyaviy ishlarni olib boradi.

Ikkinchi tur muzeylarga fakat ilmiy tadqiqot ishlari olib boradigan muzey laboratoriyalariga ega bo'lgan maxsus muzeylardir.

Masalan, O'zbekiston Fanlar Akademiyasi qoshidagi bakteriologiya va minerologiya muzeylari.

Uchinchi turdagi muzeylarga o'quv turdagi muzeylar kiradi. Muzey turlari ko'p jihatdan unda saqlanayotgan kolleksiya fondlarining xarakteriga va ular faoliyatining yo'nalishiga bog'liq.

SHuningdek turli fan sohalariga bo'lingan muzeylar bor.

Masalan: Oybek nomidagi O'zbekiston tarixi muzeyi, tasviriy san'at muzeyi, Navoiy nomidagi adabiyot muzeyi va tabiatshunoslik muzeylarini ko'pchilik yaxshi biladi. Turkiston harbiy okrugi muzeyini ko'pchilik omma yaxshi bilishadi.

Muzey fondlari asosan 4 ta katta davrga bo'lingan bo'lib, ular quyidagicha nomlangan.

Ibtidoiy jamoa va quldorlik tuzumi davri. Turkiston quldorlik tuzumi davri. Nihoyat O'zbekiston tarixining 1917 yillardagi davri deb nomlanadi.

Ibtidoiy jamoa va quldorlik davri deb atalgan 1-bo'limida ibtidoiy odamlar yashagan makonlarga ta'rif beriladi. Boysuntov (Surxon)dan topilgan qadimiy tosh davri (muste) odamlari, Teshiktosh g'ori maketi qo'yilgan. Teshiktosh g'oridagi chuqurlikdan 8-9 yashar bola maketining topilishi, qabr atrofida tog' echkisining shoxlari yotgan ekan.

Mashhur antropolog, haykaltarosh M.Gerasimov suyak tuzilishiga qarab bola haykalini yaratdi.

T.Sodiqov tomonidan chizilgan «Malika Tumaris qasos olmoqda» nomli suratga quyidagicha ta'rif berilgan: Massagetlar malikasi Tumaris Kirning boshini qon to'ldirilgan meshga tashlar ekan: «Mana endi to'yib-to'yib qon ich», - deydi. O'sha vaqtlarda O'rta Osiyoda hukmron bo'lgan otashparastlar urfodatiga ko'ra o'lgan odamning jasadi toqqa olib chiqilib, «Sukunat minorasi» degan joyga qo'yilar ekan.

Qushlar jasadning etini chuqib suyagini qoldirgach, bu suyaklar ossuariyga solinib qo'yilar ekan. Ossuariylar qushlar, hayvonlar va odamlarning rasmi chizilib bezatilgan bo'lar ekan.

Muzeyda Qo'yqirilgan qal'adan topilgan «O'tirgan ayol tasvir etilgan ossuariylar»ning faol nusxasi qo'yilgan.

Quldorlik davrida savdo-sotiq ishlari rivoj topadi. YUnon-Baqtriya va Kushon podsholigi davriga oid tanga-pullarga shoxlar, tangalar tasviri, hukmdorlarni madh etuvchi yozuvlar zarb etilgan ekan.

Bu yerda fil surati solingan kumush quyushqon qubbasining arxeologlar tomonidan topilgan va asl nusxasi qo'yilgan.

1932 yilda Amudaryo «Otyabryonok» katerida ketayotgan chegarachilar Ayritomga yaqin joyda oq tosh ko'rganlar. Bu nog'orachi tasviri o'yib solingan tosh friz ekan. Frizda akond barglari orasiga ishlangan sozandalar va gulchambarlar tasviri ko'zga tashalanadi. Bu kushonlar zamonidan qolgan noyob san'at yodgorligidir. Kushon davri sopol-buyumlar ishlab chiqarish rivoj topganligi bilan xarakterlidir. Arxeologiyaga oid qazilmalarning ko'rsatilishicha, o'sha vaqtlarda nafis sopol buyumlar -

kizil lak va qizil buyoq berilgan silliq qadahlar, (kosa, xumchalar va boshqa) ishlangan.

Qadimgi askarning ust-boshi beli siqilgan chakmon, keng cholvor, yumshoq boshliqdan iborat bo'lgan.

Amudaryo xazinasiga tegishli tilla plastinkaga Xorazm jangchisining ust-boshi qo'yilgan.

Feodalizm bo'limi Samarqanddagi «Ishratxona» maketini tanishtirish bilan boshlanadi. Bu yerda V-VI asrlarga oid Bolaliktepadan topilgan rasm ham qo'yilgan. Zallardan birining devoriga chiroyli rasm ishlangan. Panjakent sug'dlarining ilk feodal davri bo'lib, uni arablar xarob qilganlar.

Rossiya fanlar akademiyasiing arxeologiyaga oid ilmiy safari ko'p yillar mobaynida bu yerda qazish ishlari olib bordi. Panjakentdan topilgan devorga ishlangan "CHavandozlar" rasmdan bir ko'rinish berilgan.

Buxorodan 40 km. g'arbdagi Varaxsha shahrining xarobalari bor. Bu shaharda VI-VII asrlarda Buxoro vohasining hukmdorlari yashaganlar.

Quqondan hukmdorlarning muhtasham qasri topildi. Bu ikki qavatli inshootning atrofini ayvonlar va dabdabali zallar o'rgan.

Har xil manzaralar quchqor ovi, sakrab chopayotgan arxarlar, o'yinga tushayotgan raqqosa, so'zayotgan baliqlar, toq bargi, uzum boshlari tasvirlangan.

Varaxshadan «yarador qo'y» tasviri va "Abro'y quzg'oloni" deb nomlangan rasm topilgan.

Yillik kitob, arab xalifasi Usmonga tegishli Qur'ondan ko'chirma nusxa berilgan. Qur'on Samarqanddagi Xo'ja Ahror masjidida saqlangan. O'rta Osiyo Rossiya tomonidan bosib olingandan keyin general Abramov bu qadimiy qo'lyozmani katta pulga sotib olib, Turkiston general-gubernatori Kaufmanga sovg'a qilgan. 1869 yil 24 oktyabrda bu Qur'on Peterburg imperatori xalq kutubxonasiga yuborildi. 1915 yildan keyin noyob qo'lyozma O'rta Osiyo xalqiga qaytarilgan.

Feodalizm davrida O'rta Osiyoda me'morchilik va binokorlik yanada rivoj topadi. Buxorodagi Ismoil Somoniy maqbarasi Minorai Kalon, Xorazmshohlar saroyi (XII asr boshi) me'morchilikning ajoyib namunasidir.

Bu davrda o'ymakor murakkab geometrik va o'simlik nusxasi ornamentlar qurilishi keng tus olgan.

Bundan so'ng Ismoil Somoniy maqbarasi, Jarqarg'on minorasi, Minorai Kalon kabi bir qator ajoyib maqbara va minoralar rasmlari berilgan. X-XI asrlarning buyuk olimi Ibn Sinoning rasmi turibdi.

CHingizxon 1220 yilda Buxoroni bosib olgach, Samarqandga yurish qildi. Unga CHig'atoy va O'qtoy qo'shinlari bilan kelib ko'shilishdi. Samarqand garnizoni 50 ming qo'shından iborat edi. Ular to'rt kecha-kunduz shaharni himoya qilishdi. Beshinchi kuni taslim bo'lishdi. Fakat 400 bahodir qal'ani himoya qilishdi. Biroq ularning hammasi halok bo'lishdi.

Mug'ullarga qarshi kurashda Temur Malik boshchiligidagi Xo'jand ishchilari kahramonlik ko'rsatdilar. SHu yerda daryo (Sir)ni kechib o'tayotgan Temur Malik qo'shinlari tasvirlangan rasm bor.

1365 yilda Mug'uliston xoni Ilyos xo'ja boshchiligida mug'ul otryadlari Samarqandga yurish boshladilar. SHaharda qo'rg'on devor yo'q edi. O'lka hokimi Amir Xusayn va uning ixtiyorda xizmat qilayotgan Temur Xusayn shaharni tashlab chiqdilar va Abu Bakr Kalaviy Buxorolik yigit Xurdaki Buxoriy boshchiligida quzg'olon ko'tarildi. Ana shu tarixning «1365 yilda Samarqandda bo'lib o'tgan sarbadorlar quzg'oloni» deb nomlangan rasm diqqatga sazovor.

XIV-XV asrlarda SHohizinda maqbarasi, Go'ri Amir, Ishratxona, Bibixonim masjidida osmonupar minoralar bizgacha yetib kelgan. Bu muzeyda Bibixonim masjidi, Go'ri Amir maqbarasi rasmlari qo'yilgan.

1428 yilda Samarqandga yaqin Ko'hak tepaligidagi Ulug'bek ko'rsatmasiga binoan SHarqda eng kata observatoriya-rasadxona qurilgan edi. Bunda asosiy sabab-sekstant edi.

1941 yilda Davlat komissiyasi Temur va uning o'g'illari hamda nevaralarining qabri ochildi. SHu komissiyaning a'zolaridan antropolog olim Gerasimov ularning qiyofasini tikladi. Temur va uning nevarasi olim Ulug'bek haykallari diqqatga sazovordir. YAna «Ulug'bek jahon olimlari orasida» degan garvyura ham mavjud. Muzeyda Abdullayev chizgan o'zbek shoiri Navoiyning rasmi bor.

Mashhur o'zbek olimi, shoir davlat arbobi Zahridin Muhammad Bobur minorasi o'ziga xosligi bilan diqqatni tortadi.

Turkiston «CHor Rossiyasi tarkibida» deb nomlangan 3-bo'limi SHarq O'yg'onish davrining faylasufi bilan boshlanadi. Musulmonlar orasida qadimiychilik va jadidchilik tus olib CHO'lpon, Behbudiy, Qodiriylar faoliyat

ko'rsatdilar. Turkiston tabiiy boyliklarini ilmiy jihatdan o'rganishga sharqshunos olimlar katta hissa ko'shdilar.

Mushketov va Romanovskiylar Turkiston o'lkasining birinchi yer usti xaritasini tuzdilar.

«Samarkand, Buxoro va Xivadagi ulug'vor me'morchilik asarlari O'zbekistonning hozirgi davr arxitekturasi, muzeylarning boy fondi, voqealarimizni o'z kishilarimiz uchungina emas, chet el kishilari uchun ham jozibador kuch bo'lib qoldi. O'zbekistonning keyingi yillarda 520 mingdan ziyod ajnabiy va 840 ming turist kelib turibdi. Davlat muzeyini 19 mln. kishi tomosha qildi».

2-mavzu. Muzeyda fond ishi, ekskursiyashunoslik, muzey ekspozitsiyasini tashkil qilish masalalari

(2 soat)

Muzey predmeti kurgazma uchun tanlab olingadan sung, uning tushunchasi bir muncha uzgarib, (ta'lim-tarbiya berish, ta'sir etish) endi u muzey eksponatiga aylanadi. Kurgazmada foydalanilgan barcha materiallar (barcha moslamalar, kumakchi materiallar, muzey eksponatlari) kurgazma materiallari xisoblanadi. Muzey kurgazmasining bir-biriga uzaro bog'lik, bir-birini davom ettiradigankismlari yaxlik xolda kurgazmaning mavzuviy tuzilmasi (strukturasi)deb ataladi. Yukorida ta'kidlangandek, muzey eksponati, kurgazma materiallari va boshka kurgazmani tashkil etadigan barcha materiallar bir-birini tuldirkan, davom ettirgan yagona goyaga xizmat kilgan xoldagi guruxi kurgazma kompleksi deyiladi. Muzey kurgazmasini tashkil etishning turli xil uslublari mavjud. Bu uslublarda me'moriy, badiiy va loyixachi dizaynerlar

tomonidan kurgazma xolatiga va shu kurgazma kuyiladigan muzey predmetlarining shakli va ulchamiga karab tanlanadi. Mana shu uslublarda kompleksiga muzey kurgazmasini tashkil etish uslublari deyiladi. Muzey kurgazmasini kurgazmam maydonining me'moriy imkoniyatiga karab kurgazmaga kuyilgan muzey predmetining shakli va ulchamiga karab, shuningdek kurgazmaning mavzusidan kelib chikib muzey kurgazmasini ilmiy, memoriy, badiiy loyixasini ishlab chikish memoriy-badiiy echim deyiladi. Ba'zi xolatlarda mavzuning dolzarbligiga karab yoki biror-bir tarixiy vokea, sana, yubiley munosabati bilan vaktinchalik kurgazmalar tashkil etiladi. Bunday kurgazmalar katta maydonni egallamasligi va fakat muxim mavzuni yoritib berishda axamiyatga ega bulgan muzey predmetlaridan tashkil etilishi bilan xarakterlanadi.

Lekin shunday bulsada, vaktinchalik kurgazmalarining katta ta'lim-tarbiyaviy xamda targibot kuchi ta' siri bekiyos buladi.

Muzey kurgazmasini tashkil etishda bir necha talablarga ahamiyat berish kerak:

Muzey kurgazmasi ilmiy konsepsiyasi asosida tashkil etilishi, u tarixiy muzeylarda tashkil etilganda tarixiylik xolislik, ilmiylik talablariga javob bera olishi va dialektik uslubga asoslanishi kerak. Muzey kurgazmasi xronologik ketma-ketlikda va xolik yoritilishi xamda yuz bergan voqealarning sabab okibatini boshka tarixiy voqealar bilan sabab va okibatda uzaro bogliklik va uzaro rivojlanganligini kursatib berishi kerak.

Muzey predmeti kurgazmada ikki talabni bajarishi lozim:

" a) muzey predmeti kurgazma mavzusi buyicha faktik dalil, isbotlanuvchi manba vazifasini bajarishi lozim;

" b) kurgazma mavzusini tula tushunish, usha davrni tula xis etish va kompleks ma'lumot olish uchun yordam berish kerak.

Muzey kurgazmasini tashkil etayotganda jamiyatning tarixiy bilimlaridan kanchalik xabardorligi saviyasiga ahamiyat berish va kurgazmani ilmiy saviyasiga asosan urta me'yordagi tashrif buyuruvchilar uchun muljallangan bulishi kerak. Kurgazma tashrif mavzusidan jamiyatning xabardorlik saviyasi xar bir mavzu uchun turlicha bulishi tabiiy. Buni urganish va kurgazmani ilmiy jixatdan uta murakkab bulib ketmasligiga ahamiyat berish kerak. Muvzuning ilmiy jixatdan murakkab tomonlarini maxsus ilmiy konferentsiyalarda, seminarlarda urganish va namoyish etish ma'kul.

Mavzu kurgazmasini tashkil etishda uni mavzuviy va kompleks mavzuviy tizimini ishlab chikish va muzey predmetlarini shu asosda tashkil etish va joylashtirish kerak.

Muzeyshunoslik kurgazmasining materiallari asosan kuyidagilardan iborat:

Muzey predmetlari muzey predmetlari kurgazmaning asosi-yadrosi xisoblanadi. Kurgazmaga kuyiladigan muzey predmetlari asosan kuyidagilarga bulinadi:

" a) moddiy-ashyoviy predmetlar. Tarixiy muzey kurgazmalarida eng kup uchraydigan predmetlar shubxasiz moddiy-ashyoviy predmetlardir. Ular ibtidoiy jamoa tuzimi davridan to xizirgi kunga kadar bulib utgan tarixiy jarayonlar va voqealar xakida xikoya kilishi mumkin. Bunday predmetlarning bir kismi amaliy sanoat, badiiy xunarmandchilik, san' at tarixiga xam oid bulishi mumkin.

" B) tasviriy predmetlar. Muzey kurgazmasi mavzuni ochib berishda, ta' sirchanlikda va kurgazma mavzusiga oid bulgan dvar ruxi va muxitni tashrif buyuruvchilarga singdirishda tasviriy predmetlarning ahamiyati katta. Tasviriy predmetlar mavzu uchun kup xollarda faktik dalil, isbotlovchi manba sifatida xizmat kilmasligi mumkin. Lekin shunday xollar xam buladiki, ular yagona ishonchli isbotlovchi manba bulishi mumkin. Bunday xollarda kupgina musavvirlarning uz kuzi bilan kurganlari asosida chizgan suratlari va fotosuratlar bilan yuz berishi mumkin. Misol uchun Samarkanddagi Mirzo Ulugbek madrasasining xozir mavjud

bulmagan turtinchi minorasi, uni uz kuzi bilan kurgan rus musavviri Verishchagin suratlarida saklanib kolgan.

" v) yozma materiallar. Yozma materiallar sirasiga tarixiy asarlar, yuridik xujjatlar, yorliklar, farmon va buyruklar kiradi. Kurgazmada tarixiy asarlar bilan birgalikda mavzuga oid bulgan yuridik xujjatlar - farmon, konun, sud xukmi va boshkalar xam axamiyatga ega. Ular kup xollarda kuchli ta' sirvositasi va anik isbotlovchi manba sifatida xam juda muxim. Misol uchun

yozuvchi A. Kodiriyning tergov kilish xujjatlari, tergov jarayoni atni yoki unga "Mutakillik ordeni" berilishi xakidagi prezident farmoni.

" G) xujjatli fonomateriallar. Muzei kurgazma larida xujjatli fotomateriallar ya'ni kuy, kushik, nutk va boshkalar xam katta axamiyatga ega. Misol uchun "Mustakillik" mavzusidagi kurgazmada prezidentimiz I.A.Karimovning Uzbekiston mustakilligigi e'lon kilishini fono yoki video yozuvi namoyish etilsa katta samara beradi. SHuningdek, muzei kurgazmasi mavzuga mos keladigan biror kuy, zarur bulsa shovkin yoki ovozlari fonoyozuvi xalkit bermaydigan darajada eshittirib turilsa yanada katta samara beradi, ta'sirchanlik keskin ortadi.

Muzei kurgazmasini tashkil etishda yordam beradigan kumakchi materiallar. Bular safiga asosan kurgazma tashkil etishda foydalanilgan zarur moslamalar, mebellar va boshkalar kiradi. Kumakchi materiallar xatto, zarur xollarda, muzeiga tegishli bulmasligi xam mumkin.

Muzei kurgazmasining ilmiy-kumakchi materiallari. Bular safiga asosan muzei fondlarida saklanayotgan va shu kurgazma mavzusiga daxldor bulgan ilmiy-kumakchi materiallar kiradi. Ular kurgazma mavzusini yoritishda yordam beradigan xaritalar, turli chizmalar, diogrammlar bulishi mumkin.

Matn va fonosharxlar. Muzei kurgazmasida namoyish etilayotgan eksponatlar va kurgazma mavzusini yoritishda, tanishtirishda turli yozma matnlardan va fonosharxlardan foydalanish mumkin. Lekin bu matn va fonosharxlarning yozma va fono manbalardan farki shuki, ular dalil, isbotlovchi manba emas, balki, fakat sharx beruvchi, izoxlovchi kuchga egadir.

SHuningdek, kurgazma materiallariga turli kursatkichlar xam kirishi mumkin. Ularda kurgazma maydonining tuzilishi va yunalishlari kursatiladi.

Muzei kurgazmasining ilmiy loyixalarda butun muzei jamoasi va zurur xollarda maxsus chakirilgan yordamchi mutaxassislar ishtirok etadi. Muzei kurgazmasining ilmiy loyixalash uch yunalishda olib boriladi:

Fond bulimlarida muzei kurgazmasini ilmiy loyixalash va tayyorlash kuyidgi jarayonda amalga oshadi. Bu yunalishda dastlab muzei predmetlarining kurgazma mavzusiga oidlari tanlab olinadi. Sungra kayta tiklash bulimiga utgazilgan muzei predmeti bu erda obdon tekshirilib, zarur bulsa kayta tiklash tadbirlari olib boriladi. SHundan keyin muzei predmeti bilan ekuskursavod tanishtiriladi va u bilan mashgulotlar utkaziladi. Kurgazma komissiyasi shundan sung muzei predmetini

kabul kladi va sunggi nazorat-taftish utkaziladi. Ya'ni muzey predmetini kurgazmada kanday sharoitda, kancha muddat turishi mumkinligi belgilanadi.

Mavzuni ilmiy urganish va tayyorlash. Dastlab kurgazma mavzusiga oid manba va adabiyotlar urganib chikiladi. Bu ilm fond bulimlarida, kutubxonalar, arxivlarda olib boriladi. Ya'ni mavzu tulik urganiladi. SHundan sung mavzuning anik shakli va ilmiy kontsepsiya yaratiladi. Navbatdagi ish mavzu tuzilmasini (struktura) va mavzu rejalarini ishlab chikish buladi. Mavzu rejalarini tuzishda katrotekalarni urganish zarur. Katrotekalar yordamida tuzilgan mavzuviiy rejalar asosida muzey predmetlari va yordamchi materiallar tanlanadi, shuningdek ilmiy-kumakchi materiallar tayyorlanadi. Sungra u yukoridagilardan kelib chikib mavzuning kurgazmaviiy rejasi tuziladi. Aynan shu kurgazmaviiy reja asosida yul kursatkichlar, ma'ruza matnlari va me'moriy-badiiy echim loyixasi tuziladi. SHu reja asosida ekuskursovodlar bilan mashgulot utkazilib, kurgazma mavzusini ilmiy urganish va tayyorlash nixoyasiga etadi.

Me'moriy yunalish. Mavzudan, mavzuning ilmiy kontsepsiyasi va kurgazma rejasidan, kartotekalardagi ma'lumotlardan, mavzuviiy rejadan kelib chikib kurgazmaning bosh me'moriy- badiiy echimi umumiiy tarzda rejalashtiriladi. SHu echim mavzuviiy-kurgazmaviiy reja asosida mme'moriy-badiiy yochim loyixasi ishlab chikiladi. Sungra aynan shu loyixa asosida montaj ishlari olib boriladi, kurgazmani targib kiluvchi taklifnomalar, afishalar nashr etiladi. Aynan shu uchinchi yunalishda ilmiy xodimlar, musavvirlar, dizaynerlar va me'morlar birgalikda ish olib boradilar.

Tayanch iboralar:

muzey eksponati, kurgazma materiallari, kurgazma tuzilmasi, kurgazma kompleksi, kurgazma tashkil etish uslublari, me'moriy-badiiy echim, vaktinchalik kurgazma, kumakchi materiallar.

Nazorat uchun savollar:

Muzey eksponati nima?

Kurgazma materiallari deb nimaga aytiladi?

Kurgazma tuzilmasi xakida ma' lumot bering?

Kurgazma kompleksi nima?

Kurgazma tashkil etishnikanday uslublari bor?

Kurgazma me'moriy-badiiy echimi deganda nimani tushunasiz?

Vaktinchalik kurgazma nima?

Muzey kurgazmasi kanday talablar asosida tashkil etiladi?

Muzey kurgazmasi materiallari asosan nimalardan iborat buladi?

Muzey kurgazmasini ilmiy tashkil etish kanday yunalishlarda olib boriladi?

Manba va adabietlar.

Muzeyshunoslik. Moskva.1988 yil.

Muzeyning xarorat-namlik va eruglik tizimi. Moskva.1971 yil.

N.Sodikova. Madaniy edgorliklar xazinasini. Toshken.1981 yil.

V. KEYSLAR BANKI

Keys.

Dizaynerlarni dizayn nazariyasi asoslari, perspektiva, yorug'lar, yarim soyalar, reflekslar va soyalar nazariyasi hamda chizmatasvirning texnika va texnologiyasi haqida tanishtirib borish;

Milliy natyurmortni tasviriy san'at o'qitishning zamonaviy texnologiyasini qo'llanilishini tushuntirish;

3. Kelajakdagi mustaqil ishlar asosini yaratish uchun Dizaynerlarga amaliy mashg'ulotlar asosida zaruriy bilimlarni berish.

Кейсни бажариш босқчилари ва топшириқлар:

- Кейсдаги муаммони келтириб чиқарган асосий сабабларни белгилаш (индивидуал ва кичик гуруҳда).
- Dizaynerlarga амалий машғулотлар асосида зарурий билимларни бериш.

Dizayn turlari va sohalarini rivojlantirish metodikasi dasturi:

1. Tinglovchiga tasvirlanayotgan buyumlarning tekislik va kengliklariga tushayotgan yorug'liklar va ulardagi turlarning xususiyatlarini bir-biriga aloqadorligini hisobga olishni tushuntirish;

2. Dizaynerlarni chizmatasvir nazariyasi asoslari, perspektiva, yorug'lar, yarim soyalar, reflekslar va soyalar nazariyasi hamda chizmatasvirning texnika va texnologiyasi haqida tanishtirib borish;

3. Kelajakdagi mustaqil ishlar asosini yaratish uchun Dizaynerlarga amaliy mashg'ulotlar asosida zaruriy bilimlarni berish.

Mashg'ulot paytida:

Tinglovchi va talabalarning asosiy va yuqori amaliy bilimlardan qoniqish hosil qilishlari uchun o'quv ustaxonasi kerakli yorug'lik va chizmatasvirida qo'llaniladigan zarur jihozlar bilan ta'minlanishi kerak.

Ishlatiladigan ashyolar;

har xil yumshoqlikdagi oddiy grafitli qalamlar, ko'mir, sous, sagina.

planshet, qog'oz, o'chirgich.

chizmatasvir ishlash uchun dastgoh (molbert).

TOIFALASH JADVALI VA KONSEPTUAL JADVALINI - guruhlarga qo'llash, o'rganilayotgan hodisa, tushuncha, fikrlarni ikki va undan ortiq jihatlari bo'yicha taqqoslashni ta'minlaydi. Tizimli fikrlash, ma'lumotlarni tuzilmaga keltirish, tizimlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

TOIFALASH JADVALI VA KONSEPTUAL JADVAL.

1-guruh

Interer, kompozitsiyasi mavzusida ishlash zamonaviy pedagogik texnologiyalarni izohlang.

2-guruh

Interer kompozitsiyasi mavzusida ishlash zamonaviy pedagogik texnologiyalarda tasvirlash.

TOIFALASH JADVALI

Perespektiva turlari.		
Chiziqli perespektiva	Fazoviy perespektiva	Perespektivada tasvirni o'zlashtirish:
Giometrik qurilish uslubida	Tasviriy san'at tur va janr, asarlarida kuzatuvchidan uzoqlashgan sari havo muxiti ta'sirida tus va ranglarni o'zlashtirishni o'rganadi.	Ufq chizig'i, kesishish nuqtasi, kartina tekisligi, ko'rish nuqtasi, ko'rish maydoni

KONSEPTUAL JADVAL

Interer, kompozitsiyasi mavzusida ishlash	Intererda, toifalar, ajralib turadigan belgilar va shu kabilar	
	Pedagogik vazifa	Amalga oshiriladigan ishlar
Interer, kompozitsiyada to'g'ri ko'rish idrokini rivojlantirish	Intererda rang, shakllar va miqdor, o'lchamni bilish	Xonadagi ichki ko'rinishni to'g'ri topish, Interer, kompozitsiyasida ishlash noto'g'ri joylashgan buyumlarni aniqlash, xonadagi buyumlarni yetmagan elementlarini tasvirlash.

Ko‘rish xotirasi hajmini kengaytirish va uni aniqlashtirish	Xonadagi buyumlarni shakllarni eslab qolish	Stolga 5-6 ta intererni tasviri asosida rasmlar qo‘yiladi, buni talabalar eslab qolishlari kerak, so‘ng rasmlardan biri olib qo‘yiladi talabalar rasmlarni qayta ko‘rib, qaysi rasm yo‘qligini topishlari kerak.
Fazoviy tasavvurlarni shakllantirish	O‘ng,chap, yon, orqa, old, baland, past kabi fazoviy mo‘ljal olish	Perespektivada chap tomonida qanday predmetlar borlig‘ni ko‘rsatishni taklif etish: xonani derazalari qaysi tomoningda turibdi,eshik, shkaf qaysi tomonida turibdi, stol va stullarni joylanishini tekshiring.
Ko‘rish analizi va sintezini rivojlantirish	Tasvirlashda intererni elementlarini ko‘rib analizi va sintezini rivojlantirish va tasvirlash	Ko‘rsatilgan intererda peres pektivani chizilgan loyxada ko‘rsating, - Xonani ichki jixozlanishini ko‘rsating.

Tavsiya qilinayotgan tasvirlar o‘zbek xalq amaliy bezak san’ati bilan mo‘jaz rangtasvir – miniatyura san’atining uyg‘unlashuviga oydinlik kiritadi

VI. MUSTAQIL TA'LIM MAVZULARI

Mustaqil ishni tashkil etishning shakli va mazmuni

Mustaqil ta'lim tegishli o'quv moduli bo'yicha ishlab chiqilgan topshiriqlar asosida tashkil etiladi va uning natijasida tinglovchilar bitiruv ishi dirasida referat yoki kurs ishini tayyorlaydi.

Mustaqil ish talablari har bir tinglovchi o'zi tanlagan rassom ijodi yoki badiiy asar taqdimotini tayyorlaydi.

Mustaqil ish taqdimoti quyidagi tarkibiy qismlardan iborat bo'ladi:

- Sarvaraq;
- annotatsiya;
- mundarija;
- asosiy qism: nazariy tahlil;
- illyustratsiyalar ilovasi;
- xulosa;
- glossariy;
- adabiyotlar ro'yxati.

Keyslar banki;

Boshqa materiallar (fanni o'zlashtirishga yordam beruvchi qo'shimcha materiallar: elektron ta'lim resurslari, ma'ruza matni, glossariy, test, krossvord va boshq.)

Shuningdek, mustaqil ta'lim jarayonida tinglovchi kasbiy faoliyati natijalarini va talabalar uchun yaratilgan o'quv-metodik resurslarini "Elektron potrfolio" tizimiga kiritib borishi lozim.

Mustaqil ish mavzulari

Kompyuter grafikasi haqida ma'lumot.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Kompyuter grafikasi va uning asosiy vazifalari.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

Kompyuter grafikasining qo'llash imkoniyatlari.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Kompyuter grafikasi kursiga qo'yiladigan asosiy talablar.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

Kompyuter grafikasining texnik vositalari.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Kompyuter grafikasida qo'llaniladigan grafik dasturlar haqida ma'lumot.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Windows amaliyot tizimidagi grafik muharrir.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

Corel Draw grafik dasturi paketi. Uning grafik va servis imkoniyatlari.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Adobe Photoshop grafik dasturi paketi. Uning grafik va servis imkoniyatlari.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Auto CAD grafik muharriri.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Grafik muharrirlarda chizma, rasmlarni tahrirlash va printer qurilmasi yordamida chop qilishni o‘rganish.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasining turlari.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Kompyuter grafikasi qanday fan ?
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasidan foydalanish.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Grafik chiqarish qurilmalari.
Badiiy vositalar tekst modellari va palitraga qo‘shimcha effektlar, tasvirlarni yaratish va chiqarish haqida ma’lumot.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Kompyuter grafikasining qanday turlari mavjud?
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Tasvirlar animatsiyasi haqida ma’lumot.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Taqdimotlar va uni yaratish usullari.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasining rivojlanish bosqichlari.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Kompyuter grafikasining fanlar bilan aloqasi.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasining hayotga tatbig‘i.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Dizayn san’atida zamonaviy reklamaning o‘rni.
Dizayn texnologiyasi, asbob-uskunalar, materiallar va ulardan foydalanish.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Badiiy loyihalashda zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Belgi va ramziy belgilarning kelib chiqish tarixi, ularning turlari.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

VII. GLOSSARIY

ГЛОССАРИЙ

- Абстракция** –мавҳум шакл ва чизиқлардан иборат тасвирий санъат асари
- Авантитул** –титулдан олдинги бет
- Абриса** - ташқи кўриниш, хомаки режа
- Автографский** - тошбосма учун махсус қоғоз тури (корнпапир)
- Автолитография** - муаллифлик тошбосма асари
- Акватинта** - офортнинг бир тури бўлиб, махсус рух тахтачадаги чизма шаклларни соя фарқларга ажратиб ишлаш
- Аккомпанемент** – жўрлик
- Натюрморт** – жонсиз буюмлар тасвири
- Образ** – асар руҳиятини очиш, сиймо, тимсол
- Орнамент** - -нақшли безак
- Офорт** – мис, рух пластинкаларга тасвир туширилиб, махсус асбобларда чизилади, кислотада ишлов берилиб, сўнгра босма усулда нусха олиш
- Офсет** – босма формадан резина мосламага кўчириб, ундан қоғозга босиш усули
- Палитра** – бўёқларни аралаштириш учун ясалган махсус таглик
- Акцент** – асар яратишда керакли жойларга урғу бериш
- Архитектоника** – китоб элементларининг жойлаштириш қурилмаси
- Асфальту** - битум ва минерал моддалар аралашмасидан иборат таббий ва сунъий масса, қоришма
- Афиша** - томоша ҳақида эълон
- Биговка**– тайёр босма маҳсулотини буклаш жойидаги ботик чизиқ
- Блик** - Ёруғлик нури энг кўп акс этган ялтироқ жой
- Буквица** – матн бошланишидаги нақшли бош ҳарф
- Форзац** – китоб варақларини муқова билан бириктириб турадиган қоғоз ёки латта
- Форма** – шакл
- Форма** – қолип

Формат – ўлчам

Форэскиз – хомаки нусхадан олдинги бирламчи чизгилар

Фрагмент – асарнинг кичик бир лавҳаси

Фронтиспис – титул ёнига жойлаштирилган расм ва китобнинг асосий мазмунининг тасвири

Характер - феъл, ахлоқ, хулқ-тасвирий санъатда моделнинг ички ва ташқи қолатини ўзига хослигини белгилайди

VIII. ADABIYOTLAR RO‘YXATI

I. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining asarlari

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. – 488 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. 1-jild. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. – 592 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. T.: “O‘zbekiston”, 2018. – 507 b.
4. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug‘ xalqning ishi ham ulug‘, hayoti yorug‘ va kelajagi farovon bo‘ladi. 3-jild.– T.: “O‘zbekiston”, 2019. – 400 b.
5. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild.– T.: “O‘zbekiston”, 2020. – 400 b.

II. Normativ-huquqiy hujjatlar

6. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2018.
7. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentyabrda qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-sonli Qonuni.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015-yil 12-iyun “Oliy ta’lim muasasalarining rahbar va pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-4732-sonli Farmoni.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevral “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi 4947-sonli Farmoni.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 20-aprel "Oliy ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-2909-sonli Qarori.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 28-avgustdagi “O‘zbekiston Respublikasida madaniyat va san’at sohasini innovatsion rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PQ-3920-son Qarori.
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-dekabdagi “Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish to‘g‘risidagi PQ-4068-son Qarori.
13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 4-fevraldagi “Milliy raqs san’atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PQ-4584-son Qarori.
14. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-sentyabr “2019-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5544-sonli Farmoni.
15. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 27-may “O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5729-son Farmoni.
16. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 27-avgust “Oliy ta’lim

muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to'g'risida"gi PF-5789-sonli [Farmoni](#).

17. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabr "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli [Farmoni](#).

18. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktyabr "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6097-sonli [Farmoni](#).

19. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 25-yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi.

20. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 23-sentyabr "Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 797-sonli Qarori.

III. Maxsus adabiyotlar

21. Ismailova J. "Zamonaviy jahon muzeyshunosligi". [Matn] /J.Ismailova, M.Muxamedova. "PREMIER PRIENT". MCHJ.- T., 2013. – 312 b.
22. Ismailova J., Nishonova K., Muxamedova M. – T.: Chinor ENK, 2015. - 176 b.
23. Nikitin N. Art-terapiya: Uchebnoye posobiye: Kogito-Sentr.- M., 2014.
24. Abdullayev N. San'at tarixi. –T. :O'zbekiston, 2006. - 96 b.
25. Abdullayev N. San'at tarixi. –T. San'at, 2006. T. 2. - 192 b.
26. Egamberdiyev A. Tasviriy san'at va me'morchilik tarixi. O'quv qo'llanma. – T.: O'qituvchi, 2007. -160 b.
27. Ismailova J.X., Muxamedova M.S.. Madaniy turizmning tadqiqot va targ'ibot tamoyillari // Monografiya.-T: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi "Fan" nashriyoti davlat korxonasi,2018-yil. -328 bet.
28. Muxamedova M.S. Muzeyshunoslik sohasini rivojlantirishda Milliy va Xalqaro tashkilotlar faoliyatining o'rni (XX-XXI asrlar) Monografiya. – T.: "Yosh kuch press matbuoti", 2017. - 297 b.
29. Romanchuk A.V. Музейный туризм. [Текст] Учебное методическое пособие. / A.V.Romanchuk.- Sank -Peterburg, 2010. – 46 s.
30. Yurenyeva T.Yu. Музейведение. [Текст] / T.Yu.Yurenyeva – M.: Akademproyekt, 2003. – 302 s.
31. Walhimer M. Museum 101. [electron resource] / M.Walhimer Amerika, 2015. – 238 r.
32. Stolyarov, B. A. Музейная педагогика. История, теория, практика. Учебное пособие. – M. : Vussh. shk., 2004. – 216 s. [elektron resurs].

33. Yuxnevich. M.Yu. Ya povedu tebya v muzey. – M., 2001. – 205 s. [elektron resurs].
34. Galkina, T. V. Muzeyevedeniye: detskiy muzey. Uchebno-metodicheskoye posobiye. – Tomsk: TGPU, 2004. – 32 s. [elektron resurs].
35. Лошнин, N. P. Литературный музей и школа [Текст] : posobiye dlya uchiteley / N. P. Лошнин.-M. : Prosvetyeniye, 1976.-133 s. (el.variant).
36. K.S.Nishanova, M.S.Muxamedova, J.X. Ismailova. Muzei va jamiyat. [Tekst]. – T.:2015. – 198 b.
37. Walhimer M. Museum 101. [electron resource] / M.Walhimer Amerika, 2015. – 238 r.

IV. Internet saytlar

38. <http://edu.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi
39. <http://lex.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi
40. <http://bimm.uz> – Oliy ta’lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish bosh ilmiy-metodik markazi
41. <http://ziyonet.uz> – Ta’lim portali Ziyonet
42. <http://www.dsmi.uz>.
43. <http://www.kino-teatr.ru> – Vse materialy po kino i teatra.
44. <http://www.artsait.ru> – Ensiklopediya russkoy jivopisi.
45. <http://belcanto.ru/> – Sayt ob opere i baleti.
46. <http://music.edu.ru/catalog> – Sayt muziki.
47. <http://artyx.ru/> – Vseobshchaya istoriya iskusstv.